

igénylő tevékenységet, kevesen tudják, hogy barkácsolt, villanyt szerelt, lányainak játékot készített.

Mindezt úgy tudta megvalósítani, hogy intenzíven és hatékonyan töltötte ki reggel hattól éjfélig terjedő nappalait. Esti telefonjait vagy éjféltájt írt röpké beszámolóit gyakran zárta azzal a megállapítással, hogy aznap sem sikerült megtudnia, milyen is az unatkozás. Ehhez a tevékeny élethez az erőt és támogatást a számára bevallottan legfontosabb dologból, a családjából merítette. Ruttkay Kálmánnal ötvenhat esztendőn keresztül voltak egymás társai, segítői. Két sikeres gyermekük és a három időközben lediplomázott unokájuk mutatja, hogy Várkonyi Ágnes az alapvető női szerepekben is helytállt, ezen a téren is irigylésre méltó „életművet” hagyott maga után. A Dohnányi kerttől körülölelt klasszikus és időtlen szépségű otthonuk minden odalátogató vendéget megérintett, a sűrűn ott időző tanítványoknak pedig örökre kedves és féltett emlék marad.

Várkonyi Ágneset erősen foglalkoztatta a történeti emlékezet, a politikai és szellemi örökség kérdése, az, hogy egy-egy nagy személyiség hatása meddig tart, fokozatosan elenyésszik-e, vagy búvópatakként újra és újra előtör. Az ő esetében a művei, a tanítványai, a tőle kapott inspirációk biztosítják a számára olyan fontos folytathatóságot. Gazdag örökségének, a ránk hagyott, hazai és külföldi levéltárakban gyűjtött, Zrínyire, Apafira, Rákóczihoz vonatkozó hatalmas másolatanyagának a feldolgozása, az együtt kezdett munkák befejezése a tanítványok és a hozzá közelálló szélesebb szakmai kör feladata lesz. Bevégzett munkássága ezután is hoz még újabb gyümölcsöket, ő pedig a „közös” munka révén továbbra is velünk marad, pont úgy, mint eddig: ihletően és elevenen.

Horn Ildikó

† ÓDOR IMRE (1959–2015)

A halál mindig tragikus, legyen szó fiatal, középkorú vagy idős emberről.¹ De valahogy még nehezebben nyugszunk bele abba, ha valakit élete kezdetén vagy élete virágjában ragad el tőlünk a halál. Ezért is érhetett mindannyiunkat megdöbbenéssel a hír, hogy 2015. április 5-én, húsvét vasárnapján Kehidán tragikus hirtelenséggel elhunyt dr. Ódor Imre, az MNL Baranya Megyei Levéltára igazgatója, főlevéltárosa, a történelemtudomány kandidátusa.

Ódor Imre Zalaszentgróton született, gyermek- és ifjúkorát Deák Ferenc egykori lakóhelyén, Kehidán (ma Kehidakustány) töltötte. (Hazalátogatásai során soha nem mulasztotta el, hogy legalább néhány percre fel ne baktasson a Deák-kúriához.) A zalaegerszegi Ságvári Endre Gimnáziumban elvégzett középiskolai tanulmányok után a Szombathelyi Tanárképző Főiskolára járt, történelem-népművelés szakra. A főiskola egyik legkiválóbb hallgatójaként több

¹ Ódor Imre temetésén elhangzott búcsúztató beszéd

Országos Tudományos Diákköri Konferencián ért el helyezést történelemből. Széleskörű érdeklődését mutatja, hogy foglalkozott a makedón taktikával ugyanúgy, mint a huszitizmus kérdéseivel. Szombathelyen 1982-ben szerezte meg diplomáját.

Ezt követően egy ideig népművelőként dolgozott, majd 1983-ban a Baranya Megyei Levéltár munkatársa lett, előbb 1983–1987 között segédlevéltárosként, majd 1987–1993 között levéltárosként és igazgatóhelyettesként. 1984–1987 között szakmai előmenetele érdekében elvégezte az ELTE BTK levéltár kiegészítő szakát.

Viszonylag fiatalon, 34 évesen, 1993-ban védte meg „Nemesi társadalom és inszurrekció a török hódoltság utáni Baranyában” című történelemtudományi kandidátusi értekezését. Ugyanebben az évben megkapta a főlevéltárosi szakmai besorolást. Dr. Szita László levéltár-igazgató nyugdíjba vonulása után ő lett a Baranya Megyei Levéltár igazgatója.

Ódor Imre egyszerre volt kiváló levéltáros és remek történész. Tágabb értelemben vett kutatási témája a dél-dunántúli, s azon belül főleg Baranya vármegyei nemesség 18–19. századi története volt, különös tekintettel annak társadalom-, hivatal és művelődéstörténeti vonatkozásaira. Szívesen írt hosszabb rövidebb pályaképeket a baranyai és pécsi 18–19. századi politikai elit tagjairól, a térség művelődéstörténeti érdekességeiről. Alapvető publikációi jelentek meg a Baranya megyei nemesség 1809. évi összeírásáról, a kurialista és armális nemesekről, illetve a szabadszentkirályi kispapok történetéről. Ugyanígy nagy szakértelemmel kutatta Baranya megye címer- és pecsét-történetét is, amelynek elismert szakértője volt.

De a szívéhez igazán közel álló téma, a „nagy kedvenc” a nemesi felkelések (inszurrekciók) késő-feudális kori története volt, különös tekintettel az 1809-es utolsó nemesi felkelés, és az 1809. június 14-i győri csata történetére. Kevesen tettek annyit azért, hogy nemesi felkelésnek a magyar köztudatban tévesen megítélt intézménye, illetve a csak lekicsinylően emlegetett 1809. évi magyarországi hadjárat reális értékelésben részesüljön, mint Ódor Imre. Mintegy száz megjelent és kéziratban lévő publikációjának egynegyede foglalkozott ezzel a kérdéskörrel, s nem is hatástalanul. Nem véletlen, hogy az utolsó reprezentatív magyar hadtörténeti összefoglalóban ő írta meg ennek a korszaknak a történetét, s a téma kutatását folytató ifjabb nemzedék is nagy mértékben épített és épít a munkásságára. Ugyanakkor munkássága mentes volt az apologetikus, a múltat megszépítő törekvéstől.

Ódor Imre jól tudta, hogy — ellentétben a 18–19. század fordulóján is kedvtelve emlegetett mondással, ti. hogy Magyarországon kívül nincs élet — a magyar történelem kutatását csak úgy lehet magas szinten művelni, ha ismerjük a külföldi irodalmat és levéltári anyagot is. Három ízben kutatott különböző ösztöndíjakkal a bécsi levéltárakban, járt ösztöndíjjal a belgiumi Leuvenben, s a régió története szempontjából oly fontos horvát levéltárakban, amelyek anyagának rendezéséhez is komoly szakmai segítséget nyújtott. A horvát-magyar kapcsolatokban az összekötő szálakat kereste, s ezeket igyekezett erősíteni akkor is, amikor rendszeresen felkérte a horvát kollégákat a különböző tudományos konferenciákon való előadásra.

Ódor Imre igazi kiváló tudományszervező egyéniség volt. Ezt mutatja az a több tucatnyi tudományos konferencia, amelyeket levéltár-igazgatóként szervezett, azok a periodikák és gyűjteményes kötetek, amelyeket egyedül vagy társ-szerkesztőkkel szerkesztett. E tekintetben mindig igyekezett kilépni a szűk értelem-ben vett regionalitás kereteiből, mind a konferenciák és kötetek tematikáját, mind a meghívottak körét tekintve. A tudományos ismeretterjesztő munkát ugyanolyan fontosnak tartotta, mint a szaktanulmányok írását, mivel tudta, hogy a nagy tudomány eredményeit könnyebb néhány oldalas folyóiratcikkekben vagy népszerűsítő előadásokon átadni a nagyközönségnek, mint megannyi vaskos monográfiában.

S ugyanezért tartotta fontosnak, hogy a jövő nemzedékek képzésében is részt vegyen, ezért oktatott a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történelem tanszékén, s szervezett levéltári szakelőadásokat a PTE hallgatóinak. Közvetlen, barátságos személyisége is tette őt alkalmassá arra, hogy levéltár-igazgatósága mellett számos más, fontos tudományos pozíciót töltsön be.

De nem elegendő, ha csupán Ódor Imre tudományszervezői, levéltárosi és történelmi érdemeiről és értékeiről beszélünk. Mert mindezek mellett Ódor Imre igazán remek ember volt, s ez teszi mindannyiunk veszteségét olyan súlyossá. Kevés nála életvidámabb, jobb kedélyű, derűsebb embert ismertem, aki úgy volt képes viselni és elviselni a sors megpróbáltatásait, hogy a külső szemlélő, még a közeli ismerősök és barátok sem érzékelték gondjait vagy az őt ért tragédiát.

Mindig nyitott személyiség volt, akivel legelfoglaltabb pillanataiban is le lehetett ülni egy tízperces beszélgetésre, és szinte ő szabódott, ha valamiért nem volt több ideje. Szorosabb ismeretségünk és barátságunk a forradalom százötven éves évfordulóján, 1998-ban kezdődött, s e 17 év során csak jó emlékeim vannak róla. Mindig kész volt arra, hogy ha rajta múlik, valamilyen szíves-séggel könnyítsen mások sorsán, s e szívességeket soha nem befektetésnek szánta. Nem, Ódor Imre jó ember volt, akinek a lényéből fakadt, hogy szeretett jót tenni másokkal, néha egészen az irracionálisig menő módon.

Azt mondják, egyetlen történész sem marad érintetlen attól a korszaktól, amellyel foglalkozik. Ódor Imrében is volt valami, s nem is kevés a 18–19. századi magyar köznemesség jobbik felének éthoszából: a barátságosságból, melegszívűségből, közéleti elkötelezettségből, a szemlélődő bölcsességből – s természetesen az élet szeretetéből s az idő jó eltöltésének tudományából. Szerette a baráti beszélgetéseket, zöld és fehér asztal mellett egyaránt, szerette a jó ételleket és italokat, a jó társaságot, a finom iróniát. Olyan ember volt, akivel jó volt együtt lenni. Ezért is nehéz elhinni, hogy ez a remek ember, ez a kiváló kolléga, ez a megbízható barát fizikailag nincs többé. Csekély vigaszunkra szolgálhat, hogy személyiségének varázsa, jó emlékezete velünk marad.

Isten veled Imre, drága barátunk!

Hermann Róbert